

ARVUTUSED LAHUSTEGA

Alkoholid

1. Mitu milliliitrit etanooli ($\rho = 0,800 \text{ g/cm}^3$) tuleb võtta 0,4 g fenoolftaleiini lahustamiseks, et saada 1%-line lahus?

$$\begin{array}{l} m(\text{fenoolftaleiin}) = 0,4 \text{ g} \\ W\% = 1\% \\ \rho(\text{etanool}) = 0,800 \text{ g/cm}^3 \\ \hline V(\text{etanool}) - ? \end{array}$$

1. Leiame, kui palju 1%-list lahust saab sellest fenoolftaleiini kogusest valmistada:

$$\begin{array}{l} m(\text{fenoolftaleiin}) \leftrightarrow 1\% \\ m(\text{lahus}) \leftrightarrow 100\% \end{array}$$

$$m[\text{lahus}] = \frac{0,4 \text{ g} \cdot 100}{1} = 40 \text{ g}$$

2. Leiame, kui palju kulub selle lahuse valmistamiseks etanooli (lahustit):

$$m(\text{lahusti}) = m(\text{lahus}) - m(\text{lahustunud aine})$$

$$m(\text{etanool}) = 40 \text{ g} - 0,4 \text{ g} = 39,6 \text{ g}$$

3. Leiame selle etanoolikoguse ruumala antud tiheduse kaudu:

$$\rho = \frac{m}{V} \quad V = \frac{m}{\rho}$$

$$V[\text{etanool}] = \frac{39,6 \text{ g}}{0,800 \text{ g/cm}^3} = 49,5 \text{ cm}^3$$

$$V(\text{etanool}) = 49,5 \text{ cm}^3 = \underline{\underline{49,5 \text{ ml}}}$$

2. 4,75 kg 50%-lisele glütseroolilahusele lisati 3,75 kg 10%-list glütserooli lahust. Leidke saadud lahuses glütserooli massiosa protsentides.

$$\begin{array}{l} m_1(\text{glüts.lahus}) = 4,75 \text{ kg} \\ W_1\% = 50\% \\ \underline{m_2(\text{glüts.lahus}) = 3,75 \text{ kg}} \\ W_2\% = 10\% \end{array}$$

$$W\% - ?$$

1. Leiame mõlemas lahuses sisalduva glütserooli massi:

$$m_1(\text{glütserool}) = 0,5 \cdot 4,75 \text{ kg} = 2,375 \text{ kg}$$

$$m_2(\text{glütserool}) = 0,1 \cdot 3,75 \text{ kg} = 0,375 \text{ kg}$$

2. Leiame lõpplahuses oleva glütserooli massi:

$$m(\text{glütserool}) = 2,375 \text{ kg} + 0,375 \text{ kg} = 2,75 \text{ kg}$$

3. Leiame lõpplahuse massi:

$$m(\text{glüts.lahus}) = 4,75 \text{ kg} + 3,75 \text{ kg} = 8,5 \text{ kg}$$

4. Leiame lõpplahuse protsendilise koostise:

$$m(\text{glüts.lahus}) \leftrightarrow 100\%$$

$$m(\text{glütserool}) \leftrightarrow W\%$$

$$W = \frac{2,75 \text{ kg} \cdot 100}{8,5 \text{ kg}} = 32,4$$

$$W\% = \underline{\underline{32,4 \%}}$$

3. Kui palju vett tuleb lisada 100 grammile 98%-lisele etanoolile, et saada etanooli 60%-line lahus?

$$m_1 (\text{etanooli lahus}) = 100 \text{ g}$$

$$W_1\% = 98\%$$

$$W_2\% = 60\%$$

$$m (\text{lisatav vesi}) - ?$$

1. Leiame, kui palju oli algses lahuses etanooli:

$$m(\text{etanool}) \leftrightarrow 98\% \quad m[\text{etanool}] = \frac{100\text{g} \cdot 98}{100} = 98 \text{ g}$$

$$m(\text{lahus}) \leftrightarrow 100\%$$

2. Leiame, kui palju saab sellest etanoolikogusest valmistada 60%-list lahust ehk kui suur on teise (lahjendatud) lahuse mass:

$$m_2[\text{lahus}] = \frac{98\text{g} \cdot 100}{60} = 163,3 \text{ g}$$

3. Et lahuse mass kasvab lisatava vee arvel, siis leiame kuluva vee koguse:

$$m (\text{lisatav vesi}) = 163,3 \text{ g} - 100 \text{ g} = \underline{63,3 \text{ g}}$$

4. Kokk käskis abilisel valmistada umbes üks liiter 5%-list söögiäädikat. Abiline võttis laost 70%-lise etaanhappe lahuse (tihedus $\rho = 1,07 \text{ g/cm}^3$) ja segas 120 ml seda happe lahust 1 liitri veega. Abiline sai kokalt pahandada, et valmistatud äädikas on liiga kange.

A. Arvutage, milline oli valmistatud äädika protsendiline koostis (massiprotsent).

B. Kui palju peaks koka abi saadud äädikale lisama vett, et oma viga parandada?

$$W\% (\text{soovitud}) = 5\%$$

$$V_1 (\text{etaanhappe lahus}) = 120 \text{ ml} \\ = 120 \text{ cm}^3$$

$$W_1\% = 70\%$$

$$\rho_1 = 1,07 \text{ g/cm}^3$$

$$V (\text{vesi}) = 1 \text{ l} \rightarrow m (\text{vesi}) = 1 \text{ kg} \\ = 1000 \text{ g}$$

$$W\% (\text{tegelik}) - ?$$

$$V (\text{lisatav vesi}) - ?$$

1. Leiame äädika valmistamisel võetud puhta etaanhappe massi:

$$m_1 (\text{etaanhappe lahus}) = 120 \text{ cm}^3 \cdot 1,07 \text{ g/cm}^3 = 128,4 \text{ g}$$

$$m (\text{puhas etaanhape}) = 0,7 \cdot 128,4 \text{ g} = 89,88 \text{ g}$$

2. Leiame äädika valmistamisel saadud lahuse massi:

$$m (\text{lahus}) = 128,4 \text{ g} + 1000 \text{ g} = 1128,4 \text{ g}$$

3. Leiame valmistatud äädika tegeliku protsendilise koostise:

$$m(\text{etaanhape}) \leftrightarrow W\%$$

$$m(\text{äädikas/lahus}) \leftrightarrow 100\%$$

$$W = \frac{89,88 \text{ g} \cdot 100}{1128,4 \text{ g}} = 7,97$$

$$W\% = \underline{7,97\%}$$

4. Leiame, kui palju peaks olema kogu äädika mass, kui algselt võetud 89,88 g puhast etaanhapet annaks 5% lahuse massist:

$$m[\text{äädikas/lahus}] = \frac{89,88 \text{ g} \cdot 100}{5} = 1797,6 \text{ g}$$

$$m (\text{äädikas/lahus}) = 1797,6 \text{ g} \sim 1800 \text{ g}$$

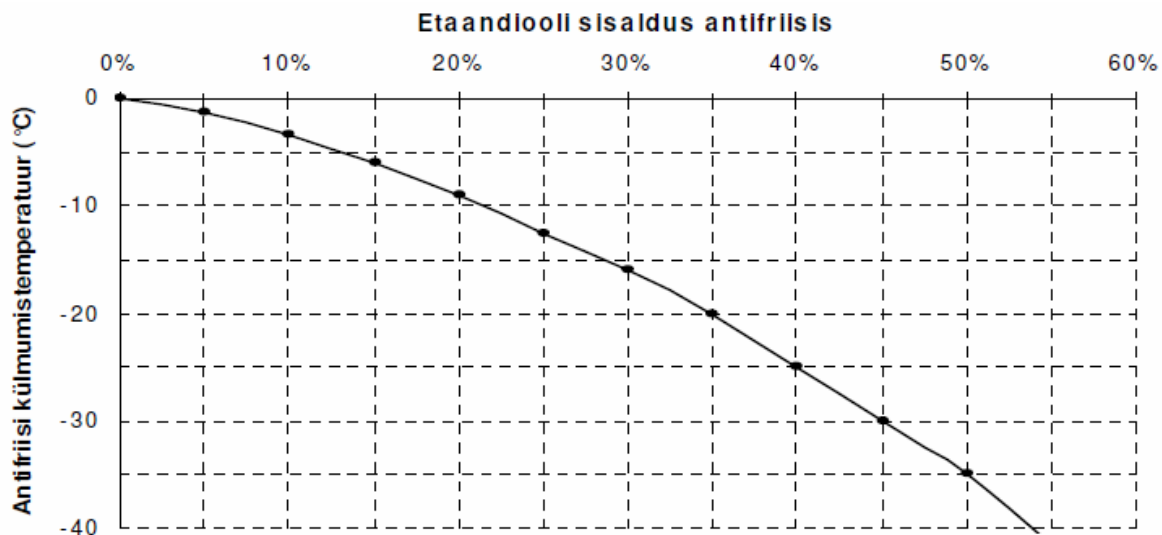
5. Leiame, kui palju tuleb algsele äädikale vett lisada:

$$m(\text{lisatav vesi}) = 1800 \text{ g} - 1128,4 \text{ g} \sim \underline{670 \text{ g}}$$

5. Kaugvedude auto jahutussüsteemis oli 10 liitrit antifriisi (jahutusvedelik, etaandiooli vesilahus). Selle antifriisi külmumistemperatuur oli $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Kuna ees oli talvine sõit Venemaale, otsustas autojuht viia antifriisi külmumistemperatuuri $-35\text{ }^{\circ}\text{C}$ juurde.

Mitu liitrit etaandiooli peab autojuht selleks olemasolevale antifriisile lisama?

Eeldage, et vedelike tihedused on $\rho = 1\text{ g/cm}^3$ ja vedelike kokkuvalamisel kontraktsiooni ei toimu (s.t lõpplahuse ruumala on võrdne kokkuvalatavate vedelike ruumalade summaga). Lahendamisel kasutage juuresolevat graafikut.

$$V(\text{antifriis}) = 10\text{ l} = 10\text{ dm}^3$$

$$\rho = 1\text{ g/cm}^3 = 1\text{ kg/dm}^3$$

$$W_1\% (-20^{\circ}\text{C}) = 35\%$$

$$W_2\% (-35^{\circ}\text{C}) = 50\%$$

$V(\text{lisatav etaandiool}) - ?$

1. Leiame algse antifriisi massi::

$$m = \rho \cdot V$$

$$m(\text{antifriis}) = 1\text{ kg/dm}^3 \cdot 10\text{ dm}^3 = 10\text{ kg}$$

2. Et antifriisi kangemaks muutmisel jääb konstantseks vee, mitte etaandiooli kogus, siis lähtume arvutustes sellest ja leiame antifriisis oleva vee massi::

$$W\%(\text{vesi}) = 100\% - 35\% = 65\%$$

$$m(\text{vesi}) = 0,65 \cdot 10\text{ kg} = 6,5\text{ kg}$$

3. Kangemaks tehtud antifriisis on vee massiprotsent $100\% - 50\% = 50\%$. Selle alusel saame leida kangemaks tehtud lahuse kogumassi:

$$m(\text{vesi}) \leftrightarrow 50\%$$

$$m(\text{etaandiooli lahus e antifriis}) \leftrightarrow 100\%$$

$$m[\text{lahus}] = \frac{6,5\text{ kg} \cdot 100}{50} = 13\text{ kg}$$

4. Et antifriisi mass kasvab lisatava etaandiooli arvelt, siis leiame etaandiooli massi, mis tuleb juurde valada:

$$m(\text{etaandiool}) = 13\text{ kg} - 10\text{ kg} = 3\text{ kg}$$

5. Leiame lisatava etaandiooli ruumala:

$$V(\text{etaandiool}) = 3\text{ kg} : 1\text{ kg/dm}^3 = 3\text{ dm}^3 = \underline{3\text{ l}}$$